329

كتاب

جامع الفنون العربية

داملا نور علی حسنوفنڭ كند خراجتی ایلان

مطبعهٔ كريميه قزانده
١٩٠٥ نچی سنه

Казань.
Типографія Т-го Д-ма „Бр. Каримовыхъ“.
1905 года.

كتاب

جامع الفنون العربية

داملا نور على حسنفنك كند خراجتى ايلان

مطبعهٔ كريميه‌ٔ قزانده
١٩٠٤ سنه

باصلماقينه پيطربورغ سينزورى طرفندن رخصت ويرلمشدر
٢٧ نجى اوكتابرده ١٩٠٤ نجى يلده

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 27 Октября 1904 года.
Типо-литографія Т-го Д-ма „Братья Каримовы“ въ Казани.

كتاب جامع الفنون العربية

بسم الله الرحمن الرحيم

اسأل من الفتاح المبين واتوسل بالنبيين خصوصا بافضل
المرسلين والآل والصحب الطاهرين واستشفع بالملائكة
المقربين والاولياءٔ الواصلين والعلماء الوارثين ۞

فقير ذليل حقير عليل خادم بلدة بوا نور على بن الشيخ
حسن الميرزاوى اثار عاجزانه افكار قاصرانه سيدان جامع
الفنون العربية كتابى در علم الحروف العربية علم حساب
الحروف العربية علم خواص اقسام الحروف العربية علم
قواعد الكتابة العربية علم قواعد الابنية العربية علم قواعد
الصرف العربية علم قواعد النحو العربية علم قواعد اصول
النحو العربية علم المعانى علم البيان علم البديع يا لطيف
اسئلك اللطف فيما جرت به المقادر ۞

(علم حروف هجاء)

مشهور ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش

ص ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن و ه

لا ى نى حروف ديه‌لار سوزلارننك طرف‌لارى وجزلارى واساس‌لارى اولماق اوچون حرف‌طرف معنى‌سى ده‌در (حروف‌مبانى ديه‌لار سوزلارننك بناسى تركبى ياصالماقى اوچون قويلغان‌در برام برام معنى‌غه قويلماغان‌در (حروف هجا وحروف تهجى ديرلار تهجى ايجك‌لاماك‌در سوزلارنى تانماق‌ده برام‌برام صايلماق‌لارى‌اوچون ا ب ت ث ج ح حرف‌لارى اوزلارى يالعزبرار حرف‌اولسه‌ده اسم‌لارى حروف هجا ايماس‌در بلكه حروف هجا‌ لاردان ياصالغان سوزلردر هر قايسى‌ننك اسمى اوّلنه اوزى قويله‌در ا اسمى الف ج اسمى جيم و اسمى واوكبى .

(باب حروف هجاء عربيه مشهور ا ب ت ث حرفلارى‌نى بعض علماء يكرمى توقز (٢٩) حرف‌ديه‌لار اول‌ده ا آخيرده لا هر ايكسى صانالادر اوّل‌ده ا ديما كمز همزه‌در چونكه اسمى اوّلنده اوزى اوله‌در اسمى الف‌در الف اوّلنده همزه‌در اوستلى‌درچن الف اوست آست اوتورنى قابل اولمايدر دائما ساكن اوله‌در بلكه‌اسمى‌نك اوّلنده چن الف ممكن ايماس‌در سكون ايله ابتدا ممكن اولمايدر لكن الف اسمى ايله تعبير وتسميه‌قيله‌لار همزه ايله الف قرداش ويقين‌لار اولماق اوچون مجاز قيلوب اما اخيرده لا ديماكمز چن الف‌در سكون‌لى‌در اوّلنه ل كتورگان اوزى ايله باشلاماق سكون ايله باشلاماق اولدقى اوچون تراك اولسون اوچون لغه خاص‌لاماق چونكه لام تعريف ده الحمد كبى سكونلى ل ايله باشلاماق عذر اولدقده الف قرداشى همزه تراك اولغانلق اوچون الف ده سكون ايله باشلاماق عذرى اولدقده ل تراك اوله‌در فتحه اوستلى‌لام اولماق فتحه‌ننك الف‌گا مناسبتى اوچون .

بعض علما يكرمى سكز حرف ديه‌لار اوّل‌ده ا يوق اخيرده لا وار چونكه اوّل‌ده ا

کیساک

مذکور مشهور اولوب قالغان در . یا که اسمی اولنان اوزی توشماك قاعده سی اوچون چونکه ل ننك اسمی لام اولنان لا توشسه لا ننك اسمی لام الف اولنان هم لا توشه در .

اما ابجد کلمه لری ده (۲۸) حرف اولسه ده ابجد کلمه لرندان مقصود حساب در اهل حساب ذات لاری اوزلاری باشقه باشقه حسابغه ذات لاری اوزلاری باشقه باشقه حرف لارنی قویغان لار در الف ایله همزه صفت لاری ایله حرکه سکون ایله اول ده واقع اولماق اولماسلق ایله تابع اولماق اولماسلق ایله باشقه اوله لار اما حروف هجا دان مقصود اوقماق در اوقماقنا باشقه لق کوتاروب کوتارماس دان اوقماق ایله اوله در محا کمه قیلورغه ده ممکن در یکرمی سکز یازغان لار اوزلری باشقه باشقه حرفلارنی یازه لار یکرمی توقز یازغان لار صفت لاری سکون حرکه کوتارمك توشرماك ایارتماك ایارتماسلك کبی ایله باشقه ده یاری دیگان لار اما حروف هجاء فارسیه ۲۴ حرف در حروف هجاء عربیه دان آغرراق قاطیراق ۸ حرفنی اسقاط قیلغانلار ث خ ذ ص ض ط ظ غ حرف لارنی قریبلاری س ایله ث ص دان ح ایله خ دان ز ایله ذ ض ظ دان ت ایله ط دان ع ایله غ دان کفایه لانماك لاری اوچون فارسی مبنی سی لطیف ونازك وشرین لك گا مخالف اولماقلاری اوچون عرب ده اولماغان عجم گه خاص اولغان دورت حرفنی ژ ڭ چ پ نی ازدیاد قیلغان لار حاجت اوچون بس مجموع حروف ۲۴ حرف اولوب کیچه وکوندز ساعت لاری عددیچه اولماق اوچون تفأل ایذ گوگا یوراماقنی قیلدیلار کیچه وکوندزده هر وقت حاجت سوزلار کیچه کوندز ساعتلاری مثلی اولماقی اوچون اما ترکی لسانی بر ترتیب وقاعده ایله اولمادقی اوچون ترکی گه خاص حروف هجاء عمل قیلنمادی .

(علم حساب حروف)

حروف هجاء اوزلاری اولماق کبی حسابی ننك اصلی ابجد کلمه‌لاری‌ده‌در

یوزگاچه　　　　اونغاچه

ابجد　هوز　حطی　کلمن　سعفص

١ ٢ ٣ ٤　٥ ٦ ٧　٨ ٩ ١٠　٢٠ ٣٠ ٤٠ ٥٠　٦٠ ٧٠ ٨٠ ٩٠

منکگاچه

قرشت　ثخذ　ضظغ

١٠٠ ٢٠٠ ٣٠٠ ٤٠٠　٥٠٠ ٦٠٠ ٧٠٠　٨٠٠ ٩٠٠ ١٠٠٠

حساب ابجد اوچ قسم‌در صغیر کبیر اکبر

(اما حساب صغیر)

کلمه سوزلارده اولغان حروف هجاننك یالغز اوزلاری حسابی آلنور جمع ایدلور
مثلا علی لفظی‌ده ع ٧٠ ل ٣٠ ی ١٠ مجموع ١١٠ اولور .

(اما حساب کبیر)

کلمه‌ده اولغان حرفلارننك اسم‌لاری‌ننك حرفلاری حسابی آلنور جمع ایدلور
مثلا علی‌ده ع ننك اسمی عین‌ده اولغان حرفلار ع ٧٠ ی ١٠ ن ٥٠
علی‌ده لَ ننك اسمی لام‌ده ل ٣٠ آ بر م ٤٠ علی‌ده ی اسمی یاده
ی ١٠ آ بر عددلارنی جمع ایدلور .

(اما حساب اکبر)

کلمه‌ده اولغان حرفلار عددلاری‌ننك عربی اسم‌لاری حرفلاری حسابی آلنور
جمع ایدلور مثلا علی‌ده ع عددی یتمش اسمی عربچه سبعون‌ده س ٦٠
ب ٢ ع ٧٠ و ٦ ن ٥٠ علی‌ده ل عددی اوتوز عربچه ثلاثون‌ده ث
٥٠٠ ل ٣٠ ا بر ث ٥٠٠ و ٦ ن ٥٠ علی‌ده ی عددی اون عربچه
عشرة‌ده ع ٧٠ ش ٣٠٠ ر ٢٠٠ ت ٤٠٠ حسابلارنی جمع قیلنور

علم

(علم استخراج حساب حروف)

توبانده مذكور قاعده‌لارده حساب حرفلارينى آستلى اوستلى قويلغان در استداگى حرفلار حسابلارى برسنه برسن ضرب قيلغانده آستداغى حرف حسابى چقه‌در آستداغى كلمه حرفلارى حسابلارنى اوستداگى‌نك برسى‌نه قسمت‌دان اوستداگى‌ننك ايكنچى‌سى حسابى چقه‌در

اما اونغاچه

ب‌ب	ب‌ج	ب‌د	ج‌ج	ب‌ه
٢—٢	٣—٢	٤—٢	٣—٣	٥—٢
د	و	ح	ط	ى
٤	٦	٨	٩	١٠

اما يگرمى‌گاچه

بو	بز	بح	د د	بط	جد	جه	جو	د ه
٦—٢	٧—٢	٨—٢	٤—٤	٩—٢	٤—٣	٥—٣	٦—٣	٥—٤
يب	يد	يو	يو	يح	يب	يه	يح	ك
١٢	١٤	١٦	١٦	١٨	١٢	١٥	١٨	٢٠

اما اوتوزغه‌چه

جز	جح	د و	هه	جط	د ز	هو
٧—٣	٨—٣	٦—٤	٥—٥	٩—٣	٧—٤	٦—٥
كا	كد	كد	كه	كز	كح	ل
٢١	٢٤	٢٤	٢٥	٢٧	٢٨	٣٠

اما قرق‌غه‌چه

دح	هز	و و	د ط	هح
٨—٤	٧—٥	٦—٦	٩—٤	٨—٥
لب	له	لو	لو	م
٣٢	٣٥	٣٦	٣٦	٤٠

اما ایللی گاچه

وز	هط	وح	زز
٦—٧	٥—٩	٦—٨	٧—٧
مب	مه	مح	مط
٤٢	٤٥	٤٨	٤٩

اما آلتمش غه‌چه ✽ اما یتمش گاچه ✽ اما سکسان گاچه

زح	حح	طط
٧—٨	٨—٨	٩—٩
نو	سد	فاء
٥٦	٦٤	٨١

(علم فواید اقسام الحروف)

حروف هجا قریب یکرمی قسم غه بولنور (اوّلگی قسم حروف ناریة اوت غه مناسب حرف لاردر برودة مرض لارنی دفع ایدار حرارة قوة لارنی زیادة ایدار **اهطمفسذ** کلمه‌سی جامع یتی حرف لاردور
ا ه ط م ف س ذ
(ایکنچی قسم حروف هوایة هواغه مناسب حرف لار حرارة مرض لارنی دفع ایدار **بوین ضتظ** کلمه‌لاری جامع یتی حرف لاردور
ب و ی ن ض ت ظ
(اوچنچی قسم حروف مایة صوغه مناسب حرف لاردر حرارة مرض لارنی دفع ایدار **جزکص قثغ** کلمه‌لاری جامع یتی حرف دور
ج ز ک ص ق ث غ
(دورتنچی قسم حروف ترابیة دور خفة مرض لارنی دفع ایدار **دحلع رخش** کلمه‌لاری جامع یتی حرف لاردر
د ح ل ع ر خ ش
(بشنچی قسم حروف خواتم در آی نک اون دورتی ده صدر بیت اوتورنه یازلسه یانماق دان سفینة کمه‌گه یازلسه باتماق دان امین اولور باذن الله **ا ذ د ر ن لا** حرف لاری یتی حرفلاردر (آلتنچی قسم حروف بهتة بو حرف لارنی کتاب رساله‌لار ظاهرنه یازلسه حاجة‌لار

ادا قیلنور باذن الله ف ق ج م خ م ت حرفلاری ینی حرف درمیم
مکرر یازلور (یتنچی قسم حروف صامته نقطه‌سز حرفلاردور شهر عربی
اخیرنده یاکه کسوف قویاش توتولماق خسوف آی توتولماق وقتینده رصاص قلای
قورغاشونکا یازلوب یوزك قاشیغه قویلسه جمیع غم وهم والم قایغو رنجولارنی
باغلار سفرده ویورطیده یمانلق ایله ذکر ایدلماسدای احد رسص
اح د رس ص
طعکل مهولا کلمه‌لارنی جامع اون دورت حرفلاردر (سکزنچی قسم حروف
ط ع ك ل م ه و لا
ناطقه‌در نقطه‌لی حرفلاردر کلمه‌لاری یکشنبه کون قویاش چقماق وقتیده زعفران
وگل صوی ایله یازلسه کوب فایده قیلور باذن الله بتث جخذ زشض
بت ث ج خ ذ ز ش ض
ظغف قنی کلمه‌لاری جامع اون بش حرفلاردر (توقزنچی قسم حروف
ظ غ ف ق ن ي
نورانیه‌دور (قرآن سوره‌لاری اوّلنده یازلغان حرفلاردر (اما برارداٰن
ص ق ن کبی (اما ایکشاردن حم طه یس کبی (اما اوچاردان
الم الر طسم کبی (اما دورتاردان المص المر کبی (اما بشاردان
کهیعص حمعسق کبی اسما ملائکه‌در قاری اوشبو حرفلارنی اوقغاچ
نی ایتاسن دیورلار قراءة قیلغاچ درست ایتاسن دیب استغفار دعا قیلورلار
نص حکیم له سر قاطع کلمه‌لاری جامع اون دورت حرفدر یعنی بو
حرفلار آله حکیم نصیدر بونص اوچون شبه‌لارنی قاطع سرلار باردور
متشابه حرفلارنی متشابه‌غه دال کلمه جامع اولماق عجب در حروف هجاءدن نچه
یکرمی توقز سوره‌ده اولماقی ده عجب در سز سویلی تورغان حرفلاردن مرکب
کلام در الله دان بولماسه ایدی سزده قیله آلر ایدیکز دیماك در برار حرفلی
دان بشار حرفکاچه کتورماك ده عجب در سزده برارداٰن بش حرفلیکاچه
سوز ایله سولای سز سزدان نیك بولمی دیماك در (حروف نورانیه‌دن قالغان
١٤ حرف حروف ظلمانیه‌دور ظلمانیه بعضسی علویة بعضسی سفلیه‌در
(اونتچی قسم حروف سفلیة ارض ویر عالمنه مناسب جزث فشخظ کلمه‌لاری
ج ز ث ف ش خ ظ

جامع یعنی نقطه‌لی حرف‌لاردر (اون برنچی قسم حروف علویه حروف ظلمانیه‌دان حروف سفلیه‌کا باشقه سما و کوك عالمنه مناسب حرف‌لاردر (اون ایکنچی قسم حروف متواخیه صورة‌ده قریب و قرداش محبته و یقین لقه ایرشماك‌کا سبب ججحخ ذرزس
بتثده صورةده ججخ دذرزس ش ص ض طظع غ
شصضط ظعغ کلمه‌لاری جامع اون بش حرف‌در اوشبو کلمه‌لارنی زعفران
قریب‌لار و مع ذلك یازماغان‌لار
و گل صوی و بکر سوتی ایله یازوب عمامه‌کا قویلسه قبول اولنور (اون اوچنچی قسم حروف متنا کره‌در متواخیه‌نلك خلافی بر برسی‌کا صورة‌ده مخالف فرقة و مخالفه‌کا سبب حرف‌لاردور (اون دورتنچی قسم حروف دلب مرض حاصل اعضالارننك حرف‌لاری ایله قاتشدرلسه اوّل صوکننك اوّل ایکنچی‌سی صوکنده ایکنچی‌سینی قویب تا آخرغه‌چه مرض‌لی اعضاغه اوقلسه یا باغلانسه شفا اولور باذن الله اون بر حرف ا ب ت ث ط ظ ف ك ل لا ی لاردر

ی	لا	ل	ك	ف	ظ	ط	ث	ت	ب	ا
١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١

(اون بشنچی قسم حروف طلسم دلدل صدنك کلمه‌لاری جامع‌در بو کلمه‌لارنی جبهه مانکغای‌غه یازلور صرع فزع روعة و دهشة و قلق اوچون نافع اولور جن‌لار مانکلای‌لاریده هم یازلمش دیه‌لار (اون آلتنچی قسم بروج‌ده اثر قیلوچی حرف‌لاردر *

حمل‌ده (ا م ذ) ثورده (ب ن ض) جوزاده (ج س ظ) سرطان‌ده (د ع غ) اسدده (ه ف) سنبله‌ده (و ص) میزان (ز ق) عقرب (ح ر) قوس (ط ش) جدی‌ده (ی ت) دلوده (ك ث) حوت‌ده (ل خ)

(اون یتنچی قسم حروف متحابة برسی اجزاسی عددنی جمع قیلدقده ایکنچی‌سی عددی حاصل اولور محبة‌ده خاصیه‌لاری عجیب‌در (رفد رك) کلمه‌لاری کبی رفد عددی ٢٨٤ رك ٢٢٠ در رفد عددی ٢٨٤ نلك نصفی ١٤٢ ربعی ٧١ باشقه جزی کسرسز تابلمایدر مکر ٧١ دان برجز ٤ اوله‌در ١٤٢ دان بر جز ٢ اوله‌در ٢٨٤ دان برجز ١ اوله‌در مجموع ٢٢٠ عدد اوله‌در رك عددی‌در هم رك عددی ٢٢٠ ننك نصفی ١١٠ ربعی ٥٥

خمسی

خمسی ٤٤ عشری ٢٢ نصف عشری ١١ اون برجزی دان برسی ٢٥ یکرمی
ایکی جزدان برسی ١٥ فرق دورتدان برجزی ٥ ایللی بش دان برجزی
٤ یوز اون دان بر جزی ٢ ایکی یوز یکرمی دان برجزی ١ بس مجموع
٢٨٤ عدد رفد عددی اوله در بس هر ایکسی عددنی برطعام غه قویب
اکثر عددلی سنی محب اقل عددلی سی نی محبوب آشاسه محبوب نك محبتی
زیاده اوله (اون سکزنچی قسم حروف اعجمیة ٤ حرف در معه ولهله ‍ـــ آ
جبهة گا یازلسه سحر وجن دان امان اولور آق کیم کا یازلسه یوزنك قاشی آستی غه
قویلسه حکم ایالاری دان رزق لانور (اون توقزنچی حروف هندیه نحاس
باقر صحیفة گا یازیلوب اول هلال ده حامل باغلاسه بالا توشورماس *

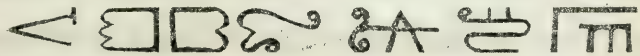

❀(علم قواعد الکتابة)❀

باب اصل هر کلمه ده ابتداده وقف ده تلفظ صورتی ایله یازماق در فلهذا قه دیب
ها ایله یازلور بر حرف ایله ابتداده وقف ده اولماق دان احترازا تلفظده ها
ایله قیلماقلاری اوچون ٢ (ما استفهام غه جر قیلوچی اسم کتورگان ده ها ایله (نفس وتاوش نی کیسماك)
یازلور مثل مه کبی مثل مضاف در چونکه تکلم ده وقف قیلغان ده بر حرف ایله
ابتداده وقف ده اولماقدان احترازاً ها ایله وقف قیله لار ٣ (ما استفهام غه
جر قیلوچی حرف کتورگان ده هاسز یازلور حتّام اِلاَم علاَم کبی تکلم ده
هاسز وقف قیله لار حرف جر ایله اتصالی شدید توتاشوی قوه لی اولوب
مجموع سی بر کلمة حکمی ده اولوب ها الحاق قیلمادقده هم بر حرف ایله ابتدا
و وقف اولماید ر ٤ (حتام الآم علام ده الف صورتی ده یازلور والحال حتی الی
علی ده یا صورتی ده یازله ایدی چونکه شدة اتصال ایله مجموع سی بر کلمة کبی
اولوب آخیر حتی والی وعلی وسط کلمة حکمی ده قاله در وسط کلمه ده الف
صورة یاده یازلماید ر بلکه آخیر کلمه ده یازله در (٥) رحمة زحمة کبی لار ده
ها صورتی ده یازله دور تکلم ده وقف مالنلع ها ایله وقف ایدله در حرف اصلی
ایماس در (٦) اخت بنت کبی لار ده تا صورتی ده یازلور تکلم ده تا ایله

وقف ایدلەدر حرف اصلی در (٧) تانفس کلمةدان اولماسە تادان باشقەمعنی مقصود اولسە اقل بنا کلمة قالسە تکلم دە ها ایلە وقف ایدلور صورة ها ایلە یازلور رحمة کبی والا تا ایلە وقف ایدلور صورة تادە یازلور اخت بنت کبی (٨) تنوین نصب دە الف یازلور زیدا کبی تکلم دە الف ایلە وقف ایدلەدر زیدا کبی تنوین رفع وجردە الف یازلماس الفسز وقف ایدلەدر زید کبی (٩) اذا الف ایلە یازلور وقف الف ایلەدر *

(باب)

(١٠) همزە اول کلمةدە اولسە صورة الفدە یازلور اما الف یازلماق الف ایلە همزەنڭ مخرج دە اتحادی اوچون اما اولدە یازلماق اولدە تخفیف اوچون (١١) همزە وسطدە اولسە همزە ساکن ماقبلی فتحە اولسە صورة الف یازلور یأکل کبی ماقبلی ضمة اولسە واو یازلور یؤمن کبی ماقبلی کسرە اولسە یا یازلور یسئم کبی فتحە نڭ الفکا ضمةنڭ واوغە کسرەنڭ یاغە مجانستی مناسبتی اوچون (١٢) همزە وسطدە اولسە همزە متحرك ماقبلی ساکن اولسە همزە فتحەلی اولسە الف یازلور یسأل کبی ضمةلی اولسە واو یازلور یلؤم کبی کسرەلی اولسە یا یازلور یسئم کبی مجانسة اوچون (١٣) همزەدە ماقبلیدە متحرك اولسە تخفیف نچك اولسە شونداق یازلور مؤجل فئة کبی (١٤) همزە اخیردە اولسە ماقبلی ساکن اولسە حذف ایدلور حبء کبی الف واو یا هیچ قایسی یازلمایدر ماقبلی متحرك اولسە ماقبلیکا مناسب حرف ایلە یازلور فتحەلی اولسە الف قرأ کبی ضمةلی اولسە واولم یردؤ کبی کسرەلی اولسە یا یقرئ کبی *

=

(بـاب)

ماسمیة در اسم ان در ⁝ یعنی ان نی ماغه وصل
(١٥) انما الحکم ده وصل یازلور چونکه مامرفیة غیر مستقل در ان ماعندی مسن
یعنی نصب قیلوچی مصدر معنی سی ده قیلوچی
کبی ده فصل یازلور ما اسمیة مستقلدر (١٦) ان ناصبة مصدریة لا ایله اولسه وصل یازلور
اصلی لان لایعلم
کثرة وتخفیف اوچون لئلا یعلم کبی (ان مخففة یعنی انّ دان تخفیف ایدلکان ان لا ایله
اولسه فصل آیروب یازلور قلة اوچون علمت ان لا تقوم کبی (ان شرطیة نی ما و لا غه
وصل کثرة تخفیف اوچون در اما تخافن والا تفعلوه کبی اصلی ان ما تخافن وان لا تفعلوه *

(بـاب)

(١٧) الرجل کبی ده الف لام وصل یازلور اختصار وکثرة استعمال اوچون یاکه
سی برحرف یازلهایدی ⁝ والحال ادغام دیگر صورتی ده مجموع ⁝ مستقل اولماوی
حرف واحد عدم استقلالی اوچون (١٨) لام تعریف نی راغه یا لامغه ادغـام
ایدلسه هر ایکسـی یازلور الرجل اللحم کبی همزة استفهـام داخل صورة
ایله التباس اولماسون اوچون أرجل ألحم کبی ایکسی ایکی کلمة اولماق
اوچون (١٩) الذین جمع ده بر لام یازلور اللذین تثنیه ده ایکی لام یازلور
جمع ایله تثنیة نی فرق اوچون بالعکس قیلنمایدر جمع ثقیل تخفیف کا محتاجدر
تثنیة خفیف در (٢٠) الذی التی الذین کبی ده مشدّد بر لام یازلور
لام تعریـف دان آیرلمادقی اوچون بر کلمه ده ادغام حکمـی ده اوله در
(٢١) ادغام بر کلمه ده اولسه مشدّد بر حرف یازلور شدّمدّ کبی بر
کلمه ده بر حرف یازمق اصل در *

(باب)

(٢٢) بسم الله الرحمن الرحیم ده لفظ اسم ورحمن دان الف اسقاط ایدله در کثرة
استعمال اوچون تخفیفا باسم ربك ده اسقاط ایدلمایدر قلة استعمال اوچون
(٢٣) اولنده لام اولماغان اسم معرف باللام غه لام جارة یا ابتدایـة داخل
اولسه الف لامننك الفنی اسقاط ایدلور للرجل کبی نفی صورتی ایـله

التباس اولماسون اوچون لالرجل كبى (٢٤) اولنده لام اولغان اسم معرف
باللام غه لام داخل اولسه الف ايله لام نى اسقاط ايدلور للحم للبن كبى اوچ
لام اجتماعى كراهتى اوچون لام جارة لام الف لام لام نفس كلمة
(٢٥) اولنده همزة وصل مكسورة اولغان اسم كا همزة استفهام داخل اولسه همزة
وصل نى اسقاط ايدلور اول كلمه ده ايكى الف اجتماعى دان احتراز اوچون
اصل ده أاصطفى أابنك در
أصطفى البنات أبنك بارٌ كبى (٢٦) علمين آراسنده واقع ابن لفظى صفة اولسه
الف ابن اسقاط ايدلور كثرة استعمال اوچون علمين آراسنده اولماسه ياكه
صفة اولماسه اسقاط ايدلمايدر هذا زيد بن عمر كبى صفة ده زيد ابن عمر
كبى غير صفة ده (٢٧) هذا ده ها بعدنده اولان الف اسقاط ايدله در كثرة
استعمال اوچون (ها تا ده اسقاط قيلمايلار قلة استعمال اوچون (ها ذاك ده
الف اعاده ايدلور والا اوچ كلمه ننك مزجى قاتشوى لازم اوله در ها ذا ك
٣ ٢ ١
بومزج مكروه در (٢٨) داوود ده بر واو اسقاط ايدلور ايكى واو اجتماعى كراهتى
اوچون (٢٩) ابرهيم اسمعيل اسحق ده الف اسقاط ايدلور كثرة
استعمال اوچون *

❁(باب)❁

(٣٠) واو جمع بعدنده الف يازلور كلوا واشربوا كبى جاد وساد كبى ده
اولان واو عطف ايله التباس اولماسون اوچون (٣١) عمرو ده واو يازلور عمر دان فرق
اوچون (٣٢) مائة ده الف يازلور منه دان فرق اوچون (٣٣) اولئك ده واو زياده سى
اليك دان فرق اوچون اولى ده واو زياده سى الى دان فرق اوچون در چونكه اصل ده
نقطه لار يعنى صورة حركات اولماغاندر عجم لار غلطى ايله خطالار كوب اولدقده
اول ده اعجام صورة حركات معنى سى ده ثانى ده : غير عرب معنى سى ده
پيدا قيلغان لار در فلهذا وضع الاعجام من خطاء الاعجام ديله در *

(فن الابنية العربية)

مصدر اش قيلماق يا بولماق معنى سى ده در ضَربْ كبى (عرب مصدردان اون

ایکی نرسەنی آلورلار ماضی اوتکان زمانده قیلغان بولغان دن خبر معلوم اولسه ضَرَبَ کبی اوتکان زمان ده قیلنغان دان خبر مجهول بولسه ضُرِبَ کبی مضارع کیلاچك یا که حاضر زمانده قیلاچاق یا بولاچاق دان خبر معلوم اولسه یَضْرِبُ کبی قیلناچاق دان خبر مجهول اولسه یُضْرَبُ کبی اسم فاعل اش قیلوچی غه اسم ضارب کبی اسم مفعول قیلنمش غه اسم مضروب کبی جحد اوتکان زمانده قیلماغان یا بولماغان دان خبر معلوم اولسه لَمْ یَضْرِبْ کبی قیلنماغان دان خبر مجهول اولسه لَمْ یُضْرَبْ کبی نفی کیلاچك زمانده قیلناچاق یا بولاچاق ایماس دیب خبر معلوم ده لا یَضْرِب کبی قیلناچاق ایماس دیب خبر مجهولده لا یُضْرَبُ کبی امر حاضر ایله حاضرغه بیوروله در اضرب کبی امر غائب ایله غائب غه بیوروله در براشنی قیلماق یا بولماق ایله معلوم اولسه لِیَضْرِبْ کبی قیلنماق ایله مجهول اولسه لِیُضْرَبْ کبی نهی ایله طیارلار منع قیلورلار براشنی قیلماق یا بولماقدان معلوم اولسه لَا تَضْرِبْ کبی قیلنماق دان مجهول اولسه لا تُضْرَبْ کبی اسم زمان اسم مکان قیلماق بولماق محلی وزمانی مضرب کبی اسم آلت قیلماق قورالی مفتاح کبی اسم تفضیل آرتقراق قیلوچی یا بولوچی اضرب کبی *

(بابـــــ)

مصدر میمی اولسه یعنی اوّلنده مخصوص میم لی مصدر اولسه ثلاثی مجردده یعنی فا وعین وبر لام دان آرتق اصل حرفی اولماغان ده (ملتوی ده یعنی وزنینك فاءلامی توغرسی ده حرف علة واو الف یا اولغانده (مثال ده یعنی وزنی ننك فاسی توغرسی ده حرف علة اولغان ده مفعل وزنی ده کسر ایله کلور موعد کبی (موندان باشقه لارده مفعل وزنی ده کلور فتحه ایله (ثلاثی مجرددان باشقه ده مضارع مجهول کبی اولور حرف مضارعة اورننه ضمه لی میم کتوروب (اگر مصدر غیر میمی اولسه ثلاثی مجردده سماعی اولور مجرد عربلاردن ایشتمك ایله معلوم اولور فلهذا ثلاثی مجرد بابلاری ماضی مضارع اسمی ایله یورتلور فعل

يفعل ضرب يضرب بابى ديلور ثلاثى مجرددان باشقه ده قياسى يعنى قاعده ايله در فلهذا باب لارى مصدر اسمى ايله يورور باب افعال باب تفعيل ديلور *

بـابـــ

ماضى معلوم اولسه اخير حرفى مخاطب ومتكلم وجمع مؤنث غائبه ده سكون ايله اولور ضربتَ ضربتُ ضربنَ كبى جمع مذكر غائبين ده ضمه ايله در ضربوا كبى باشقه لارده فتحه ايله ضرب كبى (اوّلكى حرفى اوّلنده همزه وصل بولغان بش يا آلتى حرفلى ماضى ده كسرة ايدلور افتعل استفعل كبى باشقه لارده كلسى ده فتحه ايله اولور خواه اوّلنده همزه قطع اولغان دورت حرفلى اولسون افعل كبى خواه همزه اصلا اولماسون فعل كبى *

فعل ماضى مجهول اولسه حرف اول ضمة ايله حرف آخيردان قبل حرف كسره ايله حرف آخير اوزى معلوم كبى اولور ضُرِبَ كبى *

(باب)

مضارع غه عمل قيلوچى لار كرماسه حرف آخير (جمع مؤنث غايبات يعنى كوب خاتـون لاردان خبر صورتى ده جمـع مؤنث مخاطبات يعنـى كوب خاتون لاره خطاب صورتى ده سكون ايله يضربن تضربن كبى (مخاطبة برخاتون غه خطاب صورتى ده كسرة ايله در تضربين كبى (تثنيه لارده فتحه يضربان تضربان كبى (باشقه لارده ضمة ايله در يضربُ كبى عمل قيلوچى لار كرسه عملنه قارى در مثلا نصب قيلوچى اَنْ كرسه فتحه ان يضربَ كبى جزم اسقاط قيلوچى لم كرسه سكون ايله لم يضرب كبى لكن تفصيل نحوده در (حرف اخيردان قبل حرف ثلاثى مجردده تورليچه باشقه لارده تفَعّل تفعلل تفاعل ده فتحه ايله باشقه لارده كسره ايله دريكرم كبى (حرف مضارعة دان صونكغى حرف تفعيل تفعل تفعلل تفاعل ده فتحه باشقه ده سكون ايله (حرف مضارعة اوزى رباعى لارده ضمة ايله باشقه لارده فتحه ايله اولور (مجهول ده حرف مضارعة ضمة ايله حرف مضارعة دان صونكغى حرف معلوم ده سكون ايله اولسه سكون ايله اولماسه فتحه ايله حرف اخيردن مقدم حرف مطلقا فتحه ايله اولور يُضْرَبُ يُصَرَّح كبى *

غائب حاضر كا خطاب متكلم اوزى دان حكاية غائبة غائب باشقه دان حكاية جمع مذكر غائبين غائب كوب ايرلار دان حكاية

باب

(باب)

اسم فاعل فعل ثلاثی اوچ حرفلی اولسه فعل ماضی ننك عینی فتحه‌لی اولسه اسم فاعل فاعل وزنی ده اولور ضارب ناصر مانع کبی اگر عینی ضمه‌لی اولسه صفة مشبهة اولور فعیل فعل وزنی ده عظیم ضخم کبی اگر عینی کسره‌لی اولسه فعل متعدی یعنی مفعولگا اوتسه فاعل وزنی ده اولور عالم کبی فعل لازم اولسه مفعولگا اوتماسه صفة مشبهة اولور فعیل وفعل وافعل وفعلان وزنی ده عطشان کبی ثلاثی دان آرتق حرفلی اولسه فعل مضارع عینی کسره‌لی اولسه اسم فاعل فعل مضارع وزنی ده اولور حرف مضارعة اورننه ضمه‌لی میم کتورماك ایله مکرِم کبی فعل مضارع عینی فتحه یا ضمه‌لی اولسه حرف مضارعة اورننه ضمه‌لی میم هم عیننه کسره کتورولور متفعِّل کبی *

(باب)

اسم مفعول ثلاثی ده مفعول وزنی ده اولور مضروب کبی زایدده فعل مضارع مجهول وزنی ده اولور حرف مضارعةنی ضمه‌لی میمگا آلشدروب مُکرَم کبی اسم مفعول فعل مجهول کبی فعل لازم ده اولمایدر مفعولی اولمادقی اوچون *

(باب)

امر بی لام امر حاضر) فعل مضارع مخاطب دان آلنور حرف مضارعة حذف اولنور حرف مضارعة دان صونك حرف حرکه‌لی اولسه اولنه هیچ شیء کتورلماس بحاله قالور صرح کبی سکونلی اولسه اولنه همزة کتورولور سکون ایله ابتدا اولماسون اوچون (اگر فعل باب افعال دان اولسه همزه فتحه‌لی اولور اکرم کبی بولماسه فعل مضارع عینی ضمه‌لی اولسه همزه ضمه‌لی اولور اشرف کبی فتحه یا کسره‌لی اولسه همزه کسره‌لی اولور اضرب احمد کبی (اگر فعل ننك اخیری صحیح بولسه حرف علة ده ایکی حرف بر جنس دان ده اولماسه امر اخیری سکونلی اولور اضرب کبی اگر حرف علة‌لی بولسه حرف علة اسقاط ایدلور ارم کبی (اگر ایکی حرف بر

جنس دان اولوب ادغام قیلنغان بولسه فعل مضارع عینی ضمه‌لی اولسه امرننك اخیرنده دورت وجه در فتحه ضمه کسره سکون ادغامنی بیرگاچ رَدَّ رُدُّ رُدِّ اردُدْ کبی عینی ضمه‌لی اولماسه اخیرنده اوچ وجه فتحه کسره ضمه *

(بابـــــــ)

اسم زمان ومکان ثلاثی مجردده ناقص اولسه یاکه فعل مضارع عینی ضمه‌لی یا فتحه‌لی اولسه مفعل بالفتح وزنی ده اولور مرمی مقتل مشرب کبی مثال اولسه یاکه فعل مضارع عینی کسره‌لی اولسه مفعل بالکسر اولور موعد مضرب کبی ثلاثی مجرددان باشقه‌ده اسم مفعول وزننده مشترك اولور مکرم کبی (اسم آلت ثلاثی مجردده مفعل کیلور مسطر کبی مفعال مفتاح کبی مفعله مکنسه کبی

(بـاب)

فعل باب‌لاری ثلاثی اولسه حسن یحسن ده هر ایکسی‌ده ضمه ایـله دائما لازم اولور باشقه باب‌لار کوبراك متعدی بعض وقت لازم کیلور (رباعی اولسه کوبراك متعدی گاه لازم اولور (خماسی بش حرفلی اولسه تفعل تفاعل افتعال بابلاری متعدی ایله لازم‌ده مشترك در باشقه باب لازم در (اگر سداسی یعنی آلتی حرفلی اولسه استفعال بابی متعدی ولازم‌ده مشترك در (افعنلی بابی ده ایکی کلمة اسرنداه اغرنداه متعدی در باشقه‌لار لازم در

(بـاب)

مفاعلة کوبراك ایکی شی آراسنده مشترك اولور گاه یالغزده هم کیله در عاقبت اللص کبی (تفاعل ایکی یا که ایکی دان کوب شی آراسنده مشارکه اوچون در گاه بولمغان نی اظهار قیلماق اوچون در تمارضت کبی (افتعال انفعال بابی مطاوعة اوچون یعنی بر فعل متعدی دان بر اثر حصولی اوچون در کسرته فانکسر کبی جمعت الابل فاجتمعت کبی

(بـاب)

لازم متعدی اوله در همزه‌نی زیاده ایله خرج اخرج کبی عین فعل نی تشدید

ایله

ایله خرج خرّج کبی (حرف جر ایله ذهبت به کبی اذهبته معناسی ده در (تائ تفعل تائ تفعلل نی حذف ایله تطهر طهّر کبی (اما متعدی لازم اوله در خلافی ایله متعدی اولماق سبب لارنی حذف ایله تفعیل بابی نی انفعال بابی غه نقل ایله فعلل ده فعّل ده تائ نی زیاده ایله

(بـاب)

همزه وصل ابن ابنم ابنة امری امرأة اثنین اثنتین اسم است ایمن خماسی بش حرف سداسی آلتی حرف لی باب مصدری وماضی سی ثلاثی اوچ حرفلی باب امری لامی لام تعریف همزه لاری در همزه قطع باشقه همزه لار در همزه وصل حالة وصل ده حذف ایدلور همزه قطع ده حذف ایدلماس حال ابتداده لام تعریف ایمن همزه لاری فتحه لی خماسی سداسی ننك ماضی مجهولی فعل یفعل بالضم امری همزه لاری ضمه لی در باشقه لار کسره لی در

فن الصرف

کلمه ننك وزنی یعنی حرف وحرکه وسکون لاری اعتباری ایله اولچاوی اشتقاقی یعنی باشقه کلمه لاردان مناسبت ایله آلنماقی وچقارلماقی دان بحث ایدار اوزنك فا وعین ولام ترتیبی ایله اولماق صورتك هم معناده وزن موزونگا موافق ومشترك اولماق اوچون اما صورتك ظاهر اما معنی ده فا وعین ولامدان حاصل فعل معنی سی قیلماق در قیلماق علم صرفده وزنی مقصود اشتقاق کلمه لرینك کلسی ده متحقق هم مشترك دور کلسی برکارنی قیلماق در ضرب صوقونی قیلماق کبی هم قیلماق وزن معنی سی غه موافق دور اولچاونی قیلماق در ۲ کلمه ده وزن ده حرف اصلی دان فا وعین ولام ایله تعبیر قیلماق حرف زائد دان اوزی ایله تعبیر قیلنماق اصل دور ۳ حرف زائد مکرر اولسه اوّلکی حرف توغرسی ده توشکان حرف ایله تعبیر ایدلور اوّلکی حرف توغرسی ده فا وعین ولام اولسه ده اولماسه ده مکرر حکم اوّل ده اولدقی اوچون صرّح قطّع کبی ۴ حرف زائد افتعال تاسی دان مبدل اولسه تا ایله تعبیر ایدلور اوزی ایله

ایدلماس اصلی تا اولماق نی بیان اوچون اذدکر اضطرب کبی افتعل وزننده در افدعل افطعل وزنی ده ایماس در (ل حرف زاید مکرر اولماسه افتعال تاسی دان مبدل اولماسه یا که مکرر اولسه ده اوّلکی حرفی توغرسی حرف ایله تعبیردان مانع اولسه فتحه ایله سحنون کبی فعلون وزنی ده دور فعلول وزنی دان نادر اولماق مانع درکلسی ده حرف زاید دان اوزی ایله تعبیر ایدلور اصل ایله عمل قیلنور (٦) اشتقاق کلمه لاری ده حرف زاید نفس باب ده اولسه کلسی ده یا که باب ده اصل اولغوچی مصدر وفعل ماضی لارده خصوصا مفرد مذکر غایب ده اولماق علامتی ایله بابده تغیر ومزید قیلور باب افعال کبی بعض قسم لاره خاص اولسه مجرد زیاده ایدلگان قسم لارده تخصیص وتغیر قیلور الف اسم فاعل واو اسم مفعول کبی (٧) کلمه ده حرفی لاردان وزن ده فا وعین وبر لام ایله تعبیر ایدلسه ثلاثی اصلی اولور آرتماسه ثلاثی مجرد اولور نصر کبی آرتسه آرتقانی دان اوزی ایله تعبیر ایدلسه ثلاثی مزید اولور اکرم کبی (٨) ایکنچی لام ایله تعبیر ایدلسه رباعی اصلی اولور فا وعین ایکی لام دان آرتماسه رباعی مجرد اولور دحرج کبی آرتسه آرتقانی دان اوزی ایله تعبیر ایدلسه رباعی مزید اولور تدحرج کبی (٩) اوچنچی لام ایله تعبیر ایدلسه اسم ده خماسی اصلی اولور فا وعین اوچ لام دان آرتماسه خماسی مجرد اولور جحمرش کبی آرتسه خماسی مزید اولور خندریس کبی اسم ده وسعة اوچون اما فعل ده موجود ایماس در ثقل اوچون (١٠) اما فا وعین دورت لام ایله تعبیر ایدلوب سداسی اصلی اسم ده ده فعل ده ده موجود ایماس دور والا اوچار حرفلی ایکی کلمه دان آیرماق مشکل اوله در

(باب)

حروف زیادة اون دور (هویت السمان) یا (الیوم تنساه) یا که (سالتمونیها) حرفلاری جامع در (٢) اما واو الف یا حرف زاید دور حروف علتدر زیادة گا مناسبدر (٣) اما همزه ها الف گا مخرج ده قریب دور (٤) اما میم مخرج ده واوغه قریبدر (٥) اما نون خیشوم بورن اچنده ممتد در الف حلق بوغازده ممتد اولماق کبی

(٦ اما

(٦ اما فا وسين مهموس درصوانش نی منع قیلماینچه حفی راك چقه تورغان حرفلاردر حروف مهموسه‌نی ستشحثك خصفه حرفلاری جامعدر همس لین گا قریب در حرف لین واو الف یادر ماقبلی فتح اوزی سکونلی اولسه خوف کبی (اما لام نونغه مخرج ده قریب در

(باب)

کلمه ده حرف زاید علامتی (١) وزن ده اوزی ایله تعبیر ایدلور ضارب ده الف کبی (٢) امثله اشتقاق یعنی شو مادة دان مشتق ومشتق منه اولغان مثال لار کلمه لارنك کلسی ده اولسه زاید اولماس مضروب ده ض کبی کلسی ده اولماسه زاید اولور مضروب ده واو کبی (٣) نظیری مثلی اولماسلق قرنفل کبی والا زیادة اولماسه سفرجل بالضم کبی ننك کلام عرب ده مثلی یوق در (٤) زیاده غالب کوبراك اولماق احمر کبی چونکه ابتدا کلمه ده همزه اولسه ما بعدی اوچ حرف دان کم اولماسه همزه ننك زیاده‌سی کوبراك در

(باب)

قلب کلمه ننك بر حرفنی حرف آخری اورننه قویماق در قلب علامتلری اصلی غه رجوع قایتماق ایله بلنور ناء ینناء اصلی نَأَيَ يَنْأُى اولماقی مصدری نَأْىٌ اولماق دان بلنور (٢) امثلة اشتقاق جاه وجه دان مقلوب اولماقی شو ماده ننك اشتقاق ده اولغان کلمه لار توجه مواجهة توجیه اولماقدان بلنور (٣) علة اعلال وقلب اولوبده اعلال سز صحیح اولماقدان بلنور ایس ده یا متحرك ماقبلی مفتوح اولوبده الف کا قلب اولمادقی دان یئس دان مقلوب اولماقی بلنور (٤) قلة استعمال آدر کبی جمع دار ده آدر استعمالی قلیل اولماقیدان بلنور آدر اَدْوُر دن مقلوب اولماقی (٥) قلب اولمغانده ایکی همزه اجتماعی دان بلنور اسم فاعل جاءٍ اصلی جاءِی جایِءٌ دان مقلوب اولماسه یاسنی همزه گا قلب لازمدر بائع کبی بس اجتماع همزتین اوله در (٦) قلب اولمغانده علة وسببسز منع صرف اولماقی دان بلنور اشیاء بروزن لفعاء شَيْئَاءُ بروزن فعلاء دان مقلوبدر والا بروزن افعال اولسه غیر منصرف اولماقی غه سبب تابلمایدر چونکه افعال اسباب منع صرفدان ایمسدر بخلاف فعلاء الف ممدودة منع صرف غه سبب در

اعلال حرف علة واو ی نی اوزگارتماك تحقیقی اوچون

(باب)

ابدال كلمه‌ده برحرفنی حرف آخردان بدل وعوض قیلماق دورحروف ابدال اون دورتدر (انصت یوم جد طاه زل) كلماتی جامع در ابدال علامتلاری ١) اشتقاق امثله‌سی تراث وراث دان ابدالی‌غه شوماده‌ننك اشتقاق مثاللاری ورث موروث وارث اولماق علامتدر ٢ قلة استعمال در ثعالی ده قلة استعمال ثعالب دان ابدال‌غه علامتدر ٣ تصغیرده حرف زائد اورنینه حرف آخر توشماك مصغرده اولغان حرفننك ابدالی‌غه علامتدر ضارب تصغیری ضویرب اولماقی واوالف دان بدل اولماقی اوچون در ٤ تصغیرده حرف اصلی اورنیغه حرف آخر توشماك اصلی اولغان حرفننك ابدالیغه علامتدر ماء تصغیری مویه اولماق ماءده همزه هادان ابدال اوچون در ٥ ابدال اولمغانده نا معلوم بنا لازم در هراق اراق دان بدل اولماسه هفعل وزنی عربده اولمغان بنا اوله‌در

(باب)

ادغام برحرفنی ایكنچی‌گا كرتماك خفة اوچون ادغام مثلین‌ده برجنس دان ایكی حرفنی ادغام در ١ حرف اول ساكن حرف ثانی متحرك اولسه تغیرسز ادغام واجب در مد كبی ٢ هر ایكسی متحرك اولسه حركة اولنی ماقبلی قابل اولسه ما قبلنه نقل ایدوب ادغام واجب در یمد یرد كبی ٣ حرف اول متحرك حرف ثانی ساكن اولسه سكون عارضی وقف سكونی اولسه جائزدر سكون اصلی اولسه ممتنع در مددن كبی ٤ ادغام ممكن اولمادقده برسنی حذف ایدرلار احست ظلت كبی اصلی احسست ظللت در تخفیف اوچون ادغام متقاربین مخرجده قریب ایكی حرفده ادغام دور لكن برحرفنی قلب ایدوب دفع تخالف اوچون اول قلب ایدلور ساكن نی تغییر اولی در (بركلمه كلمة اخری ایله التباس اولسه ادغام ایدلماس وتد وطد كبی بعد الادغام برسی ایكنچسی ایله التباس اوله‌در (ضوی مشفر حرفلاری مقاربی‌گا ادغام ایدلماس ض‌ده استطالة واو یاده مدولین میم ده غنة شین‌ده تفشی فاده انتشار راده تكریر صفتلاری

کنه‌در مثلی‌گا ادغام ایدلور کنمایدر (حروف صفیر یعنی قوش قناتی آوازی
چقه تورغان ص ز س حرفلاری باشقه حروف‌غه مقارب اولسه‌ده ادغام
ایدلماس صفیر صفتی کنه‌در (حروف مطبقه مخرج‌ده تل ایله اوسکی قماش
منطبق اوله تورغان حرفلار ص ض ط ظ حرفلاریدر باشقه حروف‌گا ادغام
ایدلماس صفة الطباق کنه‌در (حروف حلق بوغاز حرفلاری ع غ ح خ ها همزه
ایکنچی بر بوغاز اچندان راك چقه تورغان حرفگا ادغام ایدلماس ثقل اوله‌در
مگر حانی عین هاغه ادغام ایدلور عین ها مادان اچده راك اولسه‌ده
شده تقارب اوچون لام تعریف مثلنه نون تاثاغه دال ذ'ن ظاغه‌چه
مرتب حروف‌غه ادغام ایدلور کثرة اوچون باشقه لامنی راءغه ادغام
واجب بل ران کبی قالغان حروف‌غه جائزدر نون ساکنه‌نی یرملون حرفیغه ادغام
واجب نون متحرکه‌نی جائز (باب افتعال‌ده فاء فعل حروف الطباق‌دان اولسه تا
افتعال طا ایدلور اطرد اصطبر کبی دال ذال زا اولسه دال ایدلور ادکر کبی
واو یا ثاء اولسه تاغه قاب ایدوب ادغام ایدلور اتسر اتقی کبی *

(فن نحودان یوز قواعد)

آدم سوزی کیساگی‌دان معنی‌سی کیساگی فهم لانماسه کلمه اولور کلمه‌ننك
اوزندان گنه باشقه‌غه قوشماینچه معنی فهملانسه زمان فهم لانماسه اسم اولور
زید کبی معنی‌ده زمان‌ده فهم لانسه فعل اولور نصر کبی معنی‌هم فهم لانماسه
حرف اولور من کبی اسم‌ننك اخیرنده حرکه یا حرف اسم‌ده عمل قیلوچی‌لار
اوزگارما کی ایله اوزگارسه اسم معرب اولور حرکتی یا حرفی اعراب اولور
اوزگارماسه اسم مبنی اولور اسم معرب اعرابی اسم مبنی بناسیدان بحث ایدوچی
علم علم نحو اولور اسم معرب‌ننك اعرابی فاعللکی‌گا علامت اولسه رفع اولور رفع
ضمه واو الف‌در (باب) مرفوعات مرفوعات‌یدی‌در ۱ فاعل) مقدم اولغوچی فعل
معلوم اسناد نسبت ایدلور قام زید کبی (۲ نایب فاعل) مقدم اولغوچی فعل
مجهول اسناد ایدلور ضرب زید کبی ۳ مبتدا ۴ خبر) عاملی مجرد امر معنوی

اولسه ده ایکنچی شی انکا اسناد ایدلسه مبتدا اولور ایکنچی گا اوزی اسناد ایدلسه خبر اولور زید قائم کبی ٥ اسم کان) کان صار کبی فاعل ایله تمام اولماقدان ناقص فعللار کرگان مبتدا کان زید قائما کبی ٦ خبر ان فعل معنی سی فهم لانماک ده فعل گا اوخشایان آلتی حرفلار کرگان خبر ان زیدا قائم کبی ٧ تابع مرفوع مرفوعغه اعراب ده تابع اسملار جائی زید العالم کبی *

ان ان کان لیت لعل لکن

(باب)

فعل دورت اورنده محذوف اولور ایکسی جائز استفهام مذکور جوابی ده) زید کبی اصلی قرأ زید من قرأ جوابی ده در ٢ استفهام مقدر جوابی) رجال لاتلهیهم الآیة اصلی یسبح رجال در من یسبح مقدر جوابی ده در ایکسی واجب ٣ فعل محذوف نینک اوزی ایله تفسیر ایدلسه وان أحد من المشرکین استجارک کبی وان استجارک احد تقدیرنده در ان حرف شرط فعل شرطنی طالب در استجارک مذکور ایله تفسیر ایدله در ٤ ملابسی ایله تفسیر ایدلسه هلا زید قام ابوه هلالا بس زید تقدیرنده در ❁باب ــــ فاعل دورت اورنده محذوف اولور ا نائب فاعل ضرب زید کبی اصلی ضرب بکر زیدا در ٢ استثناء مفرغ) یعنی محذوف شی دان الا کبی حرفلار ایله چقارلماقده ما قام الا هند کبی اصلی ما قام احد الا هند ٣ مصدر ده) اطعام فی یوم ذی مسغبة کبی اصلی اطعام انسان در ٤ فعل تعجب دان اولغوچی أفعل بالکسر ده ما قبلی دال اولسه ابصر به واسمع کبی اصلی اسمع به در فاعل محذوف در ابصر به دلالتی ایله باشقه لارده ذکر اصل در ❁باب ــــ مبتدا آلتی اورن ده محذوف اولور ١ مخصوص نعم وبئس مؤخر اولسه نعم الرجل زید کبی اصلی هو زید در ٢ صفة مقطوعة) موصوفی اعرابی دان تغیر ایدلسه مدح یا ذم یا ترحم اوچون لله الحمید المجید من الشیطان الرجیم بعبدک المسکین کبی ضمة ایله اصلی هو الحمید مدح ده هو الرجیم ذم ده هو المسکین ترحم ده ٣ فی ذمتی لافعلن کبی ده اصلی فی ذمتی عهد در ٤ مصدر لفظ فعل دان بدل ومرفوع اولسه سمع وطاعة کبی

ضمیر الله فه قایتادر ما ابصر الله وما اسمع الله تقدیرنده در

اصلی

اصلی امری سمع وطاعة در ٥ سیما بعدنده اکرم العلماء سیما
زید کبی اصلی المخصوص هو زید در ٦ فاعلی یامفعولی حرف جر
ایله مبین مصدر شکرا لك کبی اصلی هو لك در

❊باب ــــ مبتدا نکرة اولماق اون یتی اورنده جائزدر ١ نکرة عامة
اسماء شرط واستفهام من یقم فاکرمه وما تفعل افعل کبی ٢ نکرة
مخصصة بوصف ده رجل صالح عندنا کبی ٣ مبتدا خبر ظرف ایله
خبر مجرورنی تقدیم ایله مخصص اولسه عند زید تمرة فی الدار
رجل کبی ٤ خبری ایله اخبار خلاف عادة اولسه بقرة تکلمت کبی
٥ ابهامی مقصود اولسه مرسغة بین ارساغه کبی ٦ من استفهامدان جواب
اولسه من عندك جوابی ده رجل کبی اصلی رجل عندی در ٧ مبتدا نکرة
عامل اولسه رفع ده قائم الزیدان کبی نصب ده امر بمعروف صدقة
کبی ٨ عطفده معطوف یا معطوف علیه دان برسی ایله ابتدا جائز
اولسه قول معروف ومغفرة خیر کبی ٩ حقیقة مراد اولسه رجل خیر
من المرأة کبی ١٠ معنی فعلنی افهام قیلسه سلام علی آل یاسین کبی
١١ حصر مقصود اولسه شرا هر ذاناب کبی اصلی ما اهر ذاناب
الاشر در ١٢ جمله حالیة اولی ده سرینا ونجم قد اضاء کبی ١٣
تنویع تقسیم ده فریق فی الجنة وفریق فی السعیر کبی ١٤ اذا مفاجأة
بعدنده خرجت فاذا اسد بالباب کبی ١٥ کم بعدنده کم عمة لك کبی
١٦ لولا بعدنده لولا اصطبار لادی الی کذا کبی ١٧ لام ابتدائیة
تأکیدیة ده لرجل قائم کبی

❊باب ــــ خبرنی حذف آلتی اورنده
واجب در ١ لولا امتناعیه بعدنده ولولا دفع الله الناس کبی اصلی
دفع الله موجود در ٢ یمین ده لعمرك لافعلن کبی اصلی لعمرك
قسمی در ٣ واو مصاحبة داخل صورة ده کل رجل وضیعته کبی
اصلی مقرون مع ضیعته در ٤ مبتدا مصدر عامل اولسه بر اسم گا

قواعد نکارة مبتدا
١ معین مفهوم اولماس
٢ همه ده اولغان
٣ بعض گا خاصلانغان
٤ اذا کرکان حکم فجأة ودفعة ظاهرا ولماقغه دلالت ایدر
٥ ابتداء کلامغه تأکید اوچون کرگان لام

قواعد حذف خبر
٦ بر حکم ننك حکم آخر امتناعی اوچون امتناعیدن
٧ بر زمانده ایکی شی شریك اولماقی

کبی ٨ تشریف مضاف بیت الله کبی ٩ ظرفیة مضاف کل حین کبی ١٠ مصدریة مضاف) کل المیل کبی ١١ بناء مضاف) مثل ما انکم تنطقون کبی ١٢ اعراب مضاف) هذه خمسة عشر زید کبی خمسة عشرگا زیدگا اضافة سببلی اعراب ویرگان مذهبگا بناء ١٣ تخصیص مضاف مضاف الیه نکرة اولسه غلام رجل کبی ١٤ تعریف مضاف) مضاف الیه معرفة اولسه غلام زید کبی ❁ باب ـــ لها محل من الاعراب یعنی اعراب محلی اولغان جمله یتی دور ١ خبر ٢ حال ٣ مفعول ٤ مضاف الیه ٥ جواب شرط جازم مضارع کبی ٦ مفردگا تابع ٧ اعراب محلی اولغان جملهگا تابع جملهلار (لامحل لها من الاعراب یعنی اعراب محلی اولماغان جمله یتی در ١ ابتدائیة ٢ تفسیریة ٣ صلة ٤ معترضة ٥ جواب شرط غیر جازم ماضی کبی ٦ جواب قسم ٧ اعراب محلی اولماغان جملهگا تابع جملهلار ❁ باب ـــ لفظا ورتبة مؤخرگا ضمیر قایتماقی یدی اورنده در ١ نعم وبئس ایله مرفوع ضمیر نعم رجلا زید کبی ٢ بر معمولگا ٢ عامل وفعل نزاع قیلشوب ایکنچیسی عامل اولسه اوّلکیسیده معمولگا قایته تورغان ضمیر مرفوعده اضمار قبل الذکر در ٣ خبری ایله مفسر ضمیر مبتدا ان هی الا حیاتنا کبی ٤ ضمیر شأن قل هو الله احد کبی ٥ رب ایله مجرور ضمیر ربه فتیة کبی ٦ ظاهر مفسردان مبدل منه ضمیر ضربته زیدا کبی ٧ فاعل مقدمگا متصل ضمیر مفسری مفعول متأخر اولسه ابقی مجده الدهر مطعما کبی *

(علم المعانی)

کلام وسوزنی مقامغه موافق کتورماکدن بحث ایدار ❁ باب ـــ خبرنی فهملاتماك مقصود اولان مخاطب شك انکار قیلماسه مخبر خبر ویروچی خبرنی تأکیدسز کتورر زید عالم کبی شك قیلسه بر تأکید ایله کتورمك حسن در ان زیدا عالم کبی انکار قیلسه انکاری اوّل مرتبه ده اولسه بر تأکید لازمدر انا الیکم مرسلون کبی فکذبوهما دان معلوم اوّل انکاردان انا ایله تأکید ایدوب جوابدر اگر انکاری کوبراك اولسه انکاری مقداری کوبراك تأکید لازم در

انا الیکم لمرسلون کبی ما انتم الا بشر الایة دان معلوم کوب انکاردان انا ایله لام ایله تأکید اید وب جوابدر اما تأکید قیلوچی شی لار انّ همزه قسم نون تأکید خفیف نون تأکید ثقیل لام ابتدا جملة اسمیة تکریر جمله اما شرطیه حروف تنبیه حروف زیادة ضمیر فصل تقدم فاعل فعل محبوب یا مکروه گا داخل سین قد تحقیق کانّ لکن لیت لعل انما تکریر نفی

❊ باب ـــ مسند نی تقدیم گا سبب شیٔ لار ١ تخصیص ٢ صفة اولماق وهمی نی یبارماك (له همم لا منتهی لکبارها) کبی له مؤخر اولسه همم گا صفت اولماقنی موهم در ٣ مسند الیه گا شوقلاندرماك (ثلث تشرق الدنیا ببهجتها شمس الضحی وابو اسحق والقمر) کبی تشرق الدنیانی اشتکاچ بو صفتلر نی بولسه کرك دیب شوقلانله در ٤ تفأل (سعدت بغرة وجهك الایام) کبی سعادت ایله ابتداده خیر اومیدی در ٥ اهم اولماق (مسند الیه نی تقدیم سبب لاری ١ مسند الیه اهم اولماق ٢ اصل اولماق ٣ تخصیص ما انا قلت کبی من ایماس ایتوچی یعنی منکا باشقه اما ما قلت انا دان بو معنی چقمایدر ٤ حکمنی تقویة وهو یعطی الجزیل انت لا تکذب کبی ایکی اسناد اوچون ٥ غیر مثل کبی کنایة ایدلسه مثلك لا یبخل غیرك لا یجود کبی *

❊ باب ـــ جملة معترضة کلام آراسنده کرگان جملة ١ تنزیه پاکلاماق اوچون اولور (ویجعلون لله البنات سبحانه ولهم ما یشتهون) کبی سبحانه آراغا کرگان تنزیه اوچون ٢ دعا اوچون (ان الثمانین وبُلِّغتَها قد احوجت سمعی الی ترجمان) کبی وبلغتها اسم ان ایله خبر آراسنده دعا اوچون کرگان یعنی سن ده ایرشدرلگای ایدنك سکسان یاش گا ٣ تنبیه غفلتدان اویاندرماق اوچون (واعلم فعلم المرء ینفعه ان سوف یأتی کل ما قدرا) کبی واعلم ایله مفعولی آراسنده فعلم المرء ینفعه توشکان جهالتدان اویاتماق اوچون *

(علم البیان)

وضوح ده مختلف طریقلر ایله معنی واحدنی کتورماکدان بحث ایدار لفظ موضوع له معناسیده مستعمل اولسه حقیقت در والا معنی حقیقی دان غیر حقیقی غه انتقال علاقه سی اولماسه غلط در فرس دان انساننی اراده کبی علاقه سی اولسه معنی حقیقی دان مانع قرینه سی اولسه مجاز در اولماسه کنایه در یاکه لازم دان ملزوم نی اراده اولسه کنایه در کثیر الرماد طویل النجاد کبی مجازده معنی حقیقی دان معنی مجازی غیر حقیقی غه انتقال نی موجب علاقه مشابهة اولسه استعاره در مشابهة اولماسه مجاز مرسل دیه لار ذکر محل اراده حال کبی مجموع ٢٥ دان آرتق در استعاره ده مشبه به صراحة مذکور اولسه استعاره مصرحة دیه لار رأیت اسدا یرمی کبی کنایةً مذکور اولسه مثلا مجرد لازمنی ذکر ایله فهم لانسه استعاره مکنیة در انشبت المنیة اظفارها کبی حضرت معاویه ننک مرض موتنک آدم لارده وفاتی حقی ده سوز کوب اولدقده کوزنه سورمه لار باشنه یوزنه مای لار قیلدروب مجلس حاضر لاتوب سویاب اوتردروب آدم لارگا کورگه اذن ویروب آدم لار چقغاچ (وتجلدی للشامتین اریهم * انی لریب الدهر لا اتضعضع) بیتی نی ایتدی یعنی قایغوغه شادلانوچی دوشمانلار آلدنک قوت اظهار قیل آنلارغه کوستار زمانه حادثه لاری اوچون خوار وویران اولمایمن دیب علوی لاردان برسی اوشبو بیتنی اشتوب جواب ویردی (واذا نشبت المنیة اظفارها * الفیت کل تمیمة لا تنفع) بیتی ایله یعنی اولوم طرناقلارن باطرغان زمانده هر تورلی بتی یازولارنی یا که کوز اوچون تاغا تورغان نرسه-لارنی جمع قیلسانک تاقسانک فائده قیلماس اولومنی تشبیه قیلغان آرسلانغه غراب قیلوده آرسلان صراحة ذکر اولنماغان لازمی

١ بعضلار بو علوی حضرت حسن بعضلار حضرة حسین اولغان دیسه لارده غیر معقول در حضرة حسن معاویه دان مقدم وفات اولدی حضرة حسین حاضر اولمادی حجازده ایدی ابن خلکان

طرناق

طرناق ایله مفهوم اولغان (مشبه به خاصة سنی مشبه گا اثبات استعارۀ تخیلیة اوله در مثال ده انشبت نی اثبات کبی مشبه به گه ملایم گه مقارن اولسه استعارۀ ترشیحیه مشبه گا ملایم گا مقارن اولسه استعاره مجردة در هیچ قایسنه اولماسه مطلقة در مثال ده الفیت بکل تمیمة گا مقارنتی تجرید قیله در *

باب استعارة اسم جنس ایله اولسه مشتق اولماسه استعارة اصلیه در اسد یرمی کبی مشتق وحرف ایله اولسه استعارة تبعیه در مشتق ده مصدرینه حرفده متعلقی غه تابع اولماق اوچون الحال ناطقة کبی اوّل نطق دلالت ده مجاز اولماق ایله اولغان (لد وللموت وابنو للخراب) کبی متعلّق لام تعلیل تعقیب ده استعارة اولماق ایله لام هم تعقیب ده مجاز اولغان در

(علم البدیع)

کلام سوزنی کورکام قیلماق طریقی دان بحث ایدار

باب کلامنی حسن قیلوچیلاردان برسی طباق در متقابل لارنی برگا جمع قیلماق در یا آیکی اسم ده تحسبهم ایقاظا وهم رقود کبی یا ایکی فعل ده یحیی ویمیت کبی یا آیکی حرف ده لها ما کسبت وعلیها ما اکتسبت کبی لام نفع ده علی ضرر ده در حرف لار در یا بر اسم بر فعل ده اومن کان میتا فاحییناه کبی برسی مشاکلة در ایکی شی بر صحبة ده اولماق اوچون برسی اسمی ایله ایکنچی سی تعبیر ایدلور تعلم مافی نفسی ولا اعلم مافی نفسك کبی عیسی علیه السلام الله نی نفسی نی اوزنی ذکر مجلسی ده ذکر قیلماقی اوچون نفس ایله تعبیر قیلغان در برسی جناس در الفاظ لار مناسب اولماق معنی لار مختلف اولماق ایله در مختلف معنی لارنك لفظده اتفاقی عدد حروف وترتیب وحرکات ده هم اولسه جناس تام در ویوم تقوم الساعة یقسم المجرمون ما لبثو غیر ساعة کبی اوّلکی ساعة قیامت ایکنچی سی وقت مخصوص در اولماسه جناس ناقص در والتفت الساق بالساق الی ربك یومئذ المساق کبی ساق عضو مخصوص در مساق سوق سورماك دان در لفظده مناسبتلاری تمام ایماس در برسی توریة در بر لفظنك قریب وبعید معنالاری

اولورده بعیدی اراده ایدلور الرحمن علی العرش استوی کبی استوی غلبه
قهر قیلدی معنی سیله در معنی بعید در برسی استخدام در ایکی معناسی واردر
الفظننك ایکی معناسی ننك برسی اوزیدان ایکنچیسی قایتەتورغان ضمیریدن
قصد ایدلور ۲ نچیسی بو معناسی بر ضمیری دان ایکنچی معناسی ایکنچی
ضمیری دان قصد ایدلور (اذا نزل السماء بارض قوم رعیناه وان کانوغضبانا) کبی
سمانننك اوزیدان یغمور معناسی رعیناه ضمیری دان نبات معناسی مراددر
کلامنی تحسین قیلوچی لاردان برسی قلب لفظ ننك حرفلاری ترتیبنچه
عکس ایدلسه اخیرنی اول اخیردن مقدمنی ایکنچی آندن مقدمنی
اوچنچی قیلوب لفظننك اوزی چقار موذته تدوم کبی برسی
عکس در کلام ننك اوّل کلمه لاری عین ثانی کلمه لاری اولور
لکن اوّلنی ایکنچی نی اوّل ایدوب عادات
السادات سادات العادات کبی *